

Koolibri Uudised tervitavad õpetajaid ja õpilasi 1. septembri puhul juba 12. korda! Nagu ikka, tutvustame lehes uusi õppekomplekte, meetodilisi materjale ja muud kirjandust, mida koolis õppetöö elavdamiseks kasutada.

Sel korral rõõmustame üle 20 aasta jälle bioloogiaõpetajaid, sest ilmumas on 7. klassi bioloogiaõpik, mille põhiteemaks selgrootud loomad. Artikli juurde lisatud paarislehekülj annab aimu, et teema võimaldab rikkaliku pildimaterjaliga illustreerimist, milles suur roll ka kunstnik Sven Parkeril, kelle pliiatsist on pärit üksikasjalikud joonised. Tema pildid kaunistavad ka meie selleaastaste kataloogide kaasi ja kooliaasta kalendrit.

Viimsel leheküljel tutvustab Koolibri toimetaja ja autor Margit Ross gümnaasiumi eesti keele uut õpivarasarija „Johannes“. Võitnud 6. klassi ja 9. klassi eesti keele õpiku eest nii kodu- kui ka välismaist tunnustust on meie eesti keele õppekirjanduse säravad tähed valmis saanud uue sarja avalöögi. Intrigeeriva pealkirjaga sari ühendab endas parimal moel teoreetilise ja praktilise

HEAD UUT KOOLIAASTAT!

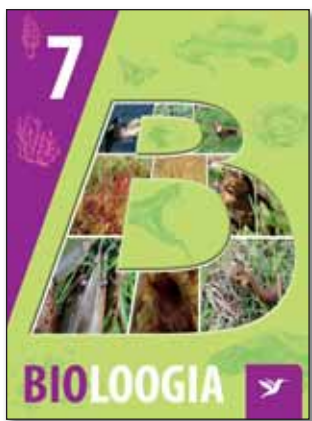
lähened, mida riiklik õppekava taotleb, kuid mis senini pole gümnaasiumis hästi teostunud. Juhime tähelepanu ka sellele, et „Johannese“ näol on tegemist esimese Koolibri õpikuga, mida on haridus- ja teadusministri määruse „Õppekirjandusele esitatavad nõuded, õppekirjanduse retsenseerimisele ja retsensentidele esitatavad miinimumnõuded ning riigi poolt tagatava minimaalse õppekirjanduse liigid klassiti ja õppeaineti“ kohaselt retsenseerinud aineühendus, Eesti Emakeeleõpetajate Selts. Nagu retsensioonide väljavõttes näitavad, jätkus retsensentidel õppekomplekti kohta vaid kiidusõnu.

Oma seiklustega jõuavad lõpp-punkti Betti ja Lohe, „Ilmast ilma“ kangelased, kellega õpilased tutvusid esmakordselt eelmisel aastal ja kes võitsid kohe nende suure poolehoiu. Seekord külastatud maade galerii on mitmekesine ja juhib õpilasi suure hulga põnevate raamatute poole, millest võib alguse saada suur raamatuarmastus.

Seikluslikku uut kooliaastat!

TEIE KOOLIBRI

BIOLOOGIA ON ELU TEADUS

Bioloogiat on nimetatud elu teaduseks, mis on püüdnud paljude sajandite jooksul leida vastuseid küsimustele elu tekke, kestmise ja lõppemise kohta. Elu saladusi ja eluprotsesse on erinevates teadusharudes püütud kirjeldada ja analüüsida, pakutud välja seletusi, teostatud arvukalt uuringuid ja eksperimente, kirjutatud virnade viisi teadustöid. Kõigi nende pingutuste tulemusena on viimaste sajandite jooksul bioloogiast kujunenud kiirelt arenev ja paljude eriharudega teadus.

Bioloogia kui õppeaine eesmärgiks on kujundada õpilastes tervikarusaam eluslooduses toimuvatest põhilistest protsessidest ning elus- ja eluta looduse vastastikustest seostest. Kõigi kooliastmete bioloogiakursuse läbimine annab õpilastele põhjaliku ülevaate eluslooduse mitmekesisusest, organismide ehitusest ja talitlusest, pärilikkusest, ökoloogiast, elukeskkonna kaitse printsiipidest ja paljust muust vajalikust.

Koolibri kirjastus taas alustab värsket, 7. klassi bioloogiaõpikuga pärast 20 aastat kestnud vaheaega põhikooli bioloogiavara väljaandmist. Uus õpik on sissejuhatuseks bioloogiasteadusesse ja ühtlasi ühenduslülilik nooremate klasside loodusõpetuse tundides juba õpitu ja edaspidi gümnaasiumiastmes

süvendatumalt õpitava vahel. 7. klassi õpiku teemaks on selgroogsed loomad. Illustreeritud õppetekstid aitavad teadlikult omandada ja mõista seda loomarühma puudutavaid fakte ja seaduspärasusi.

Õpiku koostamisel olid hindamatuiks ja asjatundlikeks abimeesteks konsultandid Ivi ja Üllar Rammul.

Õpikus on neli teemat, mis on jaotatud 24 peatükiks.

Esimene teema „Bioloogia on üks loodusteadustest“ algab lühikese ülevaatega bioloogia tähtsamatest harudest ja uurimissuundadest. Bioloogiategemiste kasutamise võimalustest nii teistes teadusharudes kui ka rakendusteadustes on toodud mitmeid elulisi näiteid. Üks peatükkidest on pühendatud loodusteaduslikele uurimismeetoditele. Vaatlusmeetodit selgitab konkreetne näide sookurgede rände uurimusest, mille andmed ja kirjeldused pärinevad Eesti Ornitoloogiaühingu auliikmelt Aivar Leitolt. Edasi tutvustatakse teema peatükkides lühidalt organismide peami-

si rühmi (loomad, taimed, seened, algloomad, arhed, bakterid), nende põhilisi elu-avalduisi ja süstemaatika põhimõtteid.

Teise teema „Selgroogsete loomade tunnused“ esimeses peatükis on lühike ülevaade selgrootute peamistest rühmadest ja nende tunnustest ning võrreldakse neid selgroogsete loomade tunnustega. Järgnevates peatükkides kirjeldatakse põhjalikult selgroogsete rühmi: kalad, kahepaiksed, roomajad, linnud ja imetajad. Iga rühma iseloomustuses on välja toodud nende peamised tunnused (kehaehitus, siseelundid, meeleelundid, peamine eluviis jms) ja nende osa ökosüsteemis. Vaatluse all on ka iga selgroogsete rühma evolutsioonilise arengu erijooned, organismide üha suurem täiustumine vastavalt eluviisi ja keskkonna muutumisele. Tekstis on toodud arvukad konkreetsed ja huvitavad näited ühe või teise loomaliigi eriparadest, mis rõhutavad loomariigi mitmekesisust ja liikide omavaheliste suhete võrgustiku olulisust loodusliku tasakaalu hoidmisel.

Õpilastele selgitatakse näidete varal vajadust omandada positiivne, kaitsev ja vastutustundlik hoiak kõige ümbritseva ja elava suhtes.

Kolmas teema „Selgroogsete loomade aine- ja energiavahetus“ on pühendatud selgroogsete loomade ainevahetusele, toitumisviisidele, erinevate kohastumuste. Õpilased saavad ülevaate eri loomarühmade hingamis-, vereringe- ja seedeelundkonnast. Räägitakse selgroogsete loomade toitumisviisi ja organismi ehituse seosest, hingamis- ja vereringe- ja seedeelundite evolutsioonist. Võrreldakse eri loomarühmade vereringeelundeid ja südame tööd. Eri peatükid on pühendatud loomade püsi- ja kõigusaajusele ning selgroogsete loomade kohastumusvõtetele ebasoodsate aastaegade üleelamiseks.

Neljanda teema „Selgroogsete loomade paljunemine ja areng“ peatükid annavad ülevaate selgroogsete loomade paljunemisviisidest, kehasisesest ja kehavälisest viljastumisest, moondega ja otsesest arengust, lootelisest arengust ja sündimise viisidest, organismide eluetappidest ja sellest, kuidas hoolitsevad eri loomaliigid oma järglaste eest.

Õpik on rikkalikult illustreeritud teksti täiendavate fotode ja joonistega. Põhiteksti ilmestavad ja lisalugemist pakuvad mitmed tabelid ja graafikud ning rubriigid „Huvitav“ ja „Kas teadsid?“. Õpilased saavad sealt näiteks teada, kes on maailma mürgisem loom, mitu tundi ööpäevas kulutab toitumisele bambuskaru, millised linnud suudavad lennata üle Džomolungma, kes on kiireim imetaja ja palju muid teadmisi.

Iga peatüki ja ka teema lõpus on lühidalt kokku võetud olulisemad tekstist saadud teadmised, lisaks küsimused ja ülesanded edasimõtlemiseks ja iseseisvaks uurimiseks.

Õpiku lõpus on väike sõnastik oluliste mõistete ja terminite seletustega.

3.2. Selgroogsete loomade talitlus

Kõik loomad saavad toitu. Toitu seedimiseks käib läbi mitmeid etappe ja energia muundumiseks on vajalik mitmeid erinevaid mehhanisme. Tähtsaks on ka hingamine, mis annab loomale vajalikku energiat, mis muundub liikumiseks ja teisteks elutähtsateks protsessideks.

• Mis on talitlus?
• Miks on erinevatel loomadel erinevad talitluselised mehhanismid?

Talitus on kõik organismi elutähtsate protsesside kogumik, mis võimaldab organismil elada ja arendada. Talitlus on organismi võime elada ja arendada. Talitlus on organismi võime elada ja arendada.

3.2. Selgroogsete loomade talitlus

Kõik loomad saavad toitu. Toitu seedimiseks käib läbi mitmeid etappe ja energia muundumiseks on vajalik mitmeid erinevaid mehhanisme. Tähtsaks on ka hingamine, mis annab loomale vajalikku energiat, mis muundub liikumiseks ja teisteks elutähtsateks protsessideks.

• Mis on talitlus?
• Miks on erinevatel loomadest erinevad talitluselised mehhanismid?

Talitus on kõik organismi elutähtsate protsesside kogumik, mis võimaldab organismil elada ja arendada. Talitlus on organismi võime elada ja arendada. Talitlus on organismi võime elada ja arendada.

3.2. Selgroogsete loomade talitlus

Kõik loomad saavad toitu. Toitu seedimiseks käib läbi mitmeid etappe ja energia muundumiseks on vajalik mitmeid erinevaid mehhanisme. Tähtsaks on ka hingamine, mis annab loomale vajalikku energiat, mis muundub liikumiseks ja teisteks elutähtsateks protsessideks.

• Mis on talitlus?
• Miks on erinevatel loomadest erinevad talitluselised mehhanismid?

Talitus on kõik organismi elutähtsate protsesside kogumik, mis võimaldab organismil elada ja arendada. Talitlus on organismi võime elada ja arendada. Talitlus on organismi võime elada ja arendada.

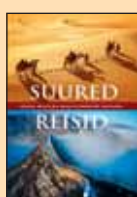
TOP 10

1

 Judy Hall
Kristallide piibel 2

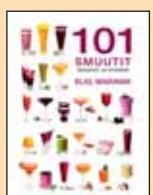

2

 Katie Daynes, Christine Pym
Laste väike ilmaraamat

3

 Andrew Bain, Sarah Baxter,
 Simon Sellars
Suured reisid

4

**Kes? Miks? Millal?
 Tahan palju teada**

5

 Eliq Maranik
**101 smuutit.
 Värskest ja vitamiine**

6

Ühe minuti viktoriin

7

 Stèphanie Ledu
Elu suur seiklus

8

 Pilvi Kula
**Nutiprooviks lastele.
 Mõtlemisõhust arendavaid ülesandeid**

9

**Mängi, õpi, värvi.
 Tööautod**

10

 Fhiona Galloway,
 Cécile Marbehant
Näpupärvad

MAAILMA TEINE POOL

„Lohe ja Betti vaatasid üle õhupallikorvi ääre, kuidas nende reisisaatja, käed allaandmise märgiks üles tõstetud, keset vibude, noolte ja odadega varustatud pärismaalasi seisis ning ring tema ümber aina koomale tõmbus. Viimaks ei paistnud ta sealt enam sugugi välja.” Nii algab kuuenda klassi kirjandusõpik „Ilmast ilma”. Betti ja Lohe viienda klassi õpikus alguse saanud seiklused läbi raamatumaailma jätkuvad ka sel aastal. Laste õhupall maandub Lindpriide maal, kus vahvad seiklejad kohtuvad maailma kõige ägedamate lindpriidega: seal on Peeter Paan ja tema lendavad poisid, Soome maanteede hirm Rööbelid, Arabella, mereröövli tütar, ja röövlitütar Ronja. Kes seiklusteks loodud, see seigelgu!

Nagu juba öeldud, jätkub kuuenda klassi õpik sealt, kus viienda klassi oma pooleli jäi, ja nagu ühele korralikule raamatule kohane, viib see Lohe ja Betti otsejoones ühest seiklusest teise. Lapsi ootab ees lugude planeedi teine pool, järgmised kaheksa maad, mis koondavad sarnase ideega raamatuid ja nende kohta käivaid ülesandeid. Teoseid ja ülesandeid on mitut masti, osa neist saab teha klassis, osa kodus, mõned sobivad rühmatöök, ning nendega kõrvuti, nende varjus, jooksevad õpikust läbi kõik 5. ja 6. klassi kirjanduse õppekavas ette nähtud teemad.

Nii nagu 6. klassi laste jaoks on olulised natuke teistsugused teemad, nii muutuvad ka 6. klassi maad ja seiklused mõnevõrra tõsisemaks, kaotamata siiski seiklusliku olemust. Näiteks ootavad neid ees Lindpriide maa ja Eeposte arhipelaag, Hüljatud lugude saar ja Metsikumast metsik maa, muuhulgas kohtutakse halva luule vastu allergilise lohega ja verejanuliste pärismaalastega. Erinevates maades esinevad lood hõlmavad niihästi kohustuslikku kirjandust kui ka vabalugemist. Nagu enne, nii nüüdki on maad ja linnad kujutatud kaardil, mis avab ennast järk-järgult nagu piltmõistatus, nii et kuuenda klassi õpiku lõpuks on avanenud ka maailma teise poole kaart.

Õpikusse on põimitud raamatuid, mis tuletavad meelde praeguste laste vanemate lapselõpve lugemisi, aga ka täiesti uusi lugusid niihästi eesti kui ka välisautoritelt. Nii on 6. klassi õpikus katkend Tiina

Laanemi näidendist „Estonian Hikikomori”, oma kasvuaastatest jutustab jalgpallikuningas Zlatan Ibrahimovic, elust viiekümneendate Tallinnas räägib Kadri Hinrikus ja peaaegu et teiselt poolt maakeera jõuab lasteni katkend Pakistani kirjaniiku Shandana Minhase seiklusloost „Ellujäämisnipid eksinutele”.

Meile kui autoritele pakkus iseäranis suurt rõõmu eeposte peatüki koostamine. Eeposed ja müüdid kui maailma vanimate lugude kogumid on meeletu hulga suurte kunstiteoste alusmaterjaliks, sestap on ääretult oluline kasvatada lastes huvi ja uudishimu vanade lugude vastu, olgu need oma- või välismaised. Nii elavad vanad Põhjala lood edasi ju Tolkieni „Kääbiku” ja „Sõrmuste isanda” taustal ja Kivirähki jutustatud Suure Tõllu lood on eesti rahvalood toonud lähemale tuhandetele eesti lastele ja lastevanematele. Winnebago

indiaanlane Kärjatav Kõu räägib maailma algusest ja kirjanik Hanneleele Kaldmaa on noore lugeja ette toonud Odysseuse eksirännakud, „Kalevalast” ja „Kalevipojast” rääkimata.

Kaasanud õpikusse aukartustäratava rea väga erinevaid autoreid ja tekste, loodame väga, et see annab võimaluse leida oma raamat ükskõik milliste huvidega noorel lugejal. Loomaarmastajatele võib julgelt soovitada Edward van de Vendeli raamatut „Koer nimega Sam”, närvikõdi otsijatele Grigori Osteri „Õuduste kooli”, loodushuvilistele Gerald Durrelli „Bafuti hagijaid” ja nii edasi, ja nii edasi.

Töövihikud on koostatud paralleelselt õpikutega, üks avastatud maa teise järel, et õpik ja töövihik oleksid omavahel vastavuses. Töövihik annab võimaluse lahendada loovaid ja fantaasiarikkaid ülesandeid, unustamata valdkonna-alaseid teadmisi ja oskusi, mis õpilasel peavad teise kooliastme lõpuks omandatud olema. Muidugi on igal õpetajal võimalus lastele ka ise ülesanded koostada, alusmaterjali ja näidiseid peaks olema piisavalt.

Meie, „Ilmast ilma” autorid, kutsume kõiki seiklushimulisi õpetajaid ja õpilasi sellele põnevale teekonnale kaasa. Mis siin enam muud, kui tere tulemast! Maailmade uksed on valla!

ANNI KALM, KÄTLIN KALDMAA,
 autorid

KOOLIBRI TEABEPÄEVAD RAAMATUKOGUHOIDJATELE

EESTI ÕPPEKEELEGA KOOLID

14.09	13.00	Tallinn	– RR väike konverentsisaal, Tõnismägi 2, Tallinn
15.09	13.00	Harjumaa	– RR väike konverentsisaal, Tõnismägi 2, Tallinn
16.09	13.00	Tartumaa	– Loomemajanduskeskus, Kalevi 17, Tartu
19.09	10.00	Lääne-Virumaa	– Hotell Wesenbergh, Tallinna 25, Rakvere
19.09	14.00	Ida-Virumaa	– Kersti Võlu Koolituskeskus, Kooli 7, Jõhvi
20.09	13.00	Pärnumaa	– Pärnu Keskraamatukogu, Akadeemia 3
21.09	13.00	Jõgevamaa	– Jõgeva Kultuurikeskus, Aia 6
22.09	13.00	Raplamaa	– Rapla Keskraamatukogu, Lasteaia t 5
26.09	13.00	Viljandimaa	– Pärimusmuusika Ait, Tasuja pst 6, Viljandi
27.09	14.00	Läänemaa	– Hotell Laine, Sadama 9, Haapsalu
28.09	13.00	Saaremaa	– Hotell Arabella, Torn 12, Kuressaare
29.09	13.00	Hiiumaa	– Kohvik Gahwa, Põllu 3, Kärdla
3.10	13.00	Järvamaa	– Paide Kultuurikeskus, Pärnu 18, ruum 114
4.10	13.00	Võrumaa	– Võru Lasteraamatukogu, Jüri 54
5.10	13.00	Põlvamaa	– Põlva Kultuuri- ja Huvikeskus, Kesk 15
6.10	13.00	Valgamaa	– Valga Maavalitsus, Kesk 12, Valga

VENE ÕPPEKEELEGA KOOLID

20.09	12.00	Tallinn ja Harjumaa	– RR väike konverentsisaal, Tõnismägi 2, Tallinn
22.09	11.00	Jõhvi	– Kersti Võlu Koolituskeskus, Kooli 7, Jõhvi
22.09	14.00	Narva	– TÜ Narva Kolledž, Raekoja plats 2, Narva

Koolituste toimumiskohad on üleval ka Koolibri koduleheküljel!

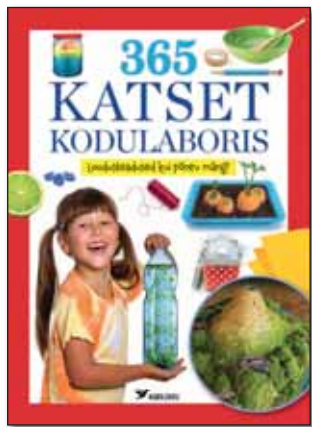
KOHTUMISENI SEPTEMBRIS!

LOODUSTEADUSLIKKE KATSEID KOGU AASTAKS

365 katsset kodulaboris

Loodusnähtuste mõistmiseks on parim viis ise katsetada ning oma kätega asju teha. Ka üsna keerulisi loodusnähtusi on võimalik seletada koduste vahendite abil korraldatud lihtsate vahenditega. Tormi tekitamine veeklaasis aitab mõista tõelist tormi, mänguvulkaani ehitamine päris vulkaani ehitust ja ise esile kutsutud vikerkaar taevasse ilmuvat vikerkaart.

Raamatus on kirjeldatud lihtsamaid ja keerulisemaid katseid ja praktilisi töid erinevatest nähtustest valdkondadest, keemilistest reaktsioonidest ja taimede kasvamisest elektri- ja magnetnähtusteni. Millistel leidlikel viisidel saab ära kasutada äädika ja sooda reaktsioonil eralduvat süsihappegaasi? Kuidas täita õhupalli suud või pumpa kasutamata? Kuidas ehitada käepärastest vahenditest mitmesuguseid muusikariistu? Kuidas mõõta valguse

kiirust mikrolaineahju abil? Kuidas eraldada maasikatest DNAd?

Katsete läbiviimiseks on antud samm-sammulised juhised ning töö käiku ja eeldatavat tulemust illustreeritud fotodega. Suur osa katseid on lapsele iseseisvaks toimetamiseks ohutud. Tule, elektritööriistade, kuumade ainete jms kasutamisel on aga soovitatav tegutseda täiskasvanu abiga – raamatus on sellised katsed tähistatud vastava sümboliga. Lisaks on välja toodud eeldatav katseks kuluv aeg ja selle raskusaste. Kõigis katsetes ilmnevatele nähtustele on antud lihtne mõnelauseline seletus. Eraldi nupukestest saab laps teada, kus esineb või kuidas kasutatakse sama nähtust päriselus.

Loodusainete õpetaja võib raamatust leida ideid praktiliste tööde tegemiseks tunnis ning vahvaid viise mitmesuguste loodusnähtuste demonstreerimiseks.

Pärast pikka ootamist on raamatud lõpuks laevaga teel Indiast Eesti poole. ☺

UUS!

Наталья Береснева, Наталья Нечунаева
РУССКИЙ ЯЗЫК. УЧЕБНИК ДЛЯ 8 КЛАССА, Ч. 1

KUIDAS JÄLGIDA LAPSE ARENGUT?

Laste arengu jälgimine on olnud aktuaalne teema juba mitmeid aastaid ning ikka ja jälle otsivad õpetajad huvitavaid võimalusi, kuidas teha seda lastepäraseks ning huvitavaks nii lapsele kui ka õpetajale. Samas on oluline koguda infot lapse teadmiste kohta, et igapäevaseid õppetegevusi läbi viies oleks võimalik arvestada kõigi individuaalsete võimetega.

Lasteaias on mäng lapse põhitegevuseks, sest mängides kasutab laps olemasolevaid kogemusi ning samal ajal rikastuvad tema teadmised. Lapse areng ja selle hindamine võiks samuti toimuda mängu kaudu, sest mängides tunneb laps end vabalt ning mäng pakub lapsele rahuldust.

Omandatu kohta saab täiskasvanu tagasisidet lapsega mängides või lapse mängu vaadeldes. Sellest lähtuvalt töötasimegi välja arengu jälgimise mängu. Mängu abil saab jälgida 3–7-aastaste laste arengut. 2010. aastal ilmus selle mängu esimene variant. Kuue aasta jooksul tekkis nii mõnigi

mõte mängu täiustamiseks ja põnevamaks muutmiseks.

Mängu juures peame eriti oluliseks kompaktsust ning järjepidevust, sest sama alusega mängivad lapsed igal aastal, muutuvad vaid õpetaja poolt antud ülesanded ning nende raskusaste. Kui mängu esime-

ne variant ilmus suuresti tänu meie lasteada külastanud täiendõppijate suurele huvile taolise materjali vastu, siis uus ja täiendatud mäng „Mina oskan juba. Arengu jälgimise mäng“ näeb ilma valgust tänu lasteaiasõpetajate jätkuval nõudlusele antud materjali järele.

Iga laps on tervik, seega on oluline jälgida igakülselt tema arengut. Ilmunud materjal sisaldab lisaks eelpoolmainitud mängule ka sotsiaalse arengu jälgimise kokkuvõttelehte ja MLA Viimsi Lasteaiad liikumisõpetaja Reet Variku laste füüsilise arengu jälgimise juhendit ja kokkuvõtetabeleid.

Soovitame kindlasti tutvuda ka sotsiaalsete oskuste hindamise mänguga „Reis mööda põnevaid teid“ (Kirbits 2014), mis aitab saada parema ülevaate koolieelikute sotsiaalsetest oskustest.

JANA REBANE ja KRISTI KIRBITS,
MLA Viimsi Lasteaiad
Astri maja õpetajad

Ирина Логвина, Светлана Минакова
ЖИЛИ-БЫЛИ...
УЧЕБНИК-ХРЕСТОМАТИЯ ДЛЯ 5 КЛАССА, ЧАСТЬ 1

HOPSADI-HUU, VÕIMLEMAS ON SUU

Edukaks suhtlemiseks vajame me sõnavara ja grammatika valdamise kõrval kindlasti korrektset hääldust. Väikelaste hääldus täpsustub aegamööda ja on individuaalne, keskmiselt peaks eesti keelt kõneleval lapsel õige hääldus olema välja kujunenud umbes viie aasta vanuselt. Korrektse häälduse üheks eelduseks on häälduselundite hea toonus ja liikuvus. Näo- ja suupiirkonna lihaste treening ning valede liigutusmuustrite asemel uute kujundamine nõuab nii logopeedilt kui ka tema klientidelt püsivust ja kannatlikkust. Tulemuslikuks tööks peab harjutamine olema järjekindel, kuid kuidas seejuures rutiini vältida ja motivatsiooni säilitada, see on levinud küsimus nii logopeedidelt, klientidelt kui ka lapsevanematelt.

Raamatus „Hopsadi-huu, võimlemas on suu!“ on toodud suures koguses väga erineva eesmärgiga sooritatavaid ülesandeid. Autorid pakuvad huvitavaid stsenaariume rühmatööks – koos harjutamine on alati lõbusam ja motiveerivam kui üksinda pusimine. Kasutusele võetakse vigurnuudlid, rosinad ja krõpsud, mis keerukamate abivahendite kõrval on mugavalt käepärased. Eraldi on välja toodud harjutused huultele, keelele, alalõuale ja suulaele, need

jagunevad omakorda tugevdavateks ja lõõgastavateks, mida saab sooritada vahenditega või ilma.

See raamat võiks huvi pakkuda kõigile näo- ja suulihaskonna ning kõnetehnika arendamisega tegelevatele inimestele: (lasteaias)õpetajatele, näitlejatele, lauljatele, ortodontidele, üliõpilastele, lapsevanematele. Raamat hõlbustab logopeedi tööd teraapia järjepideva harjutamise etapil ning on heaks abivahendiks neile, kes on mo-

tiveeritud iseseisvaks tööks või lapse toetamiseks logopeedi juhendamisel. Iga aktiivne ja loov õpetaja leiab sealt kindlasti võtteid, millega tunde huvitavaks ja loominguks muuta, kõik harjutused on sobilikud ka eakohase kõne arenguga laste keelelise teadlikkuse tõstmiseks ja häälduselundite arendamiseks. Oluline on neid sooritada mänguliselt lusti ja rõõmuga!

Raamat on just teile, kui olete kunagi mõelnud, kuidas saaks oma last või õpilast toetada, kui ta vajab abi häälduselundite arendamisel. Kuidas tugevdada tema keelelihaseid? Kuidas tõsta huulte tundlikkust? Kuidas nõõbi, joogikõrre, õhupalli ja teiste käepäraste vahenditega harjutuste sooritamist mängulisemaks muuta? Või on teil endal huvi oma diktsiooni parandamise vastu? Soovite lõbusal kokkusaamisel sõpradega teha midagi enneolematut ja naljakat – võib-olla sobib pusle kokkupanek joogikõrrega või nõõbiga kalapüük? Sellest raamatust leiata huvitavaid lahendusi, kuidas vajalik rutiinne harjutamine põnevaks mänguks muuta.

Pealehakkamist ja mängulust!

TIIU TAMMEMÄE,
tõlkija, logopeed ja eripedagoog

Pille Pipar
KOOS ON VAHVA! EESTI KEELE ÕPIK
VENE ÕPPEKEELEGA KOOLI 3. KLASSILE

Pille Pipar
KOOS ON VAHVA! EESTI KEELE TÕÕVIHIK
VENE ÕPPEKEELEGA KOOLI 3. KLASSILE, 1. OSA

JOHANNES TÕUSUTEEL

Tänavu emadepäeva paiku üllatas statistikaamet Eesti elanikke otsingumootoriga, mis – nagu siiani kodulehe esiküljel värviliselt esitletud – lubab põnevat avastamist oma nime populaarsust uurides. Seesama nime-Google pälvib rahva seas rohkesti tähelepanu ja uudist jagas laialt Eesti ajakirjandus ERRist maakonnalehtedeni. Nimi näib igapäevale olevat väga tähtis, nimi läheb kandjale korda rohkem, kui on heaks kombeks välja öelda.

Küllap on tähtis seegi kiri, mis seisab raamatu kaane peal. Koolibri gümnaasiumi eesti keele õpivarasari sai Johanneseks ristitud juba enne statistikaameti otsingumootori avalikkuse ette jõudmist. Tõuke sari sel moel pealkirjastada on andnud kaks eesti kirjakeelt üsna oluliselt mõjutanud meest. Need on Johannes Aavik ja Johannes Voldemar Veski. Koolihariduse ja standardkeele kujundamise kontekstis on neist teenekamadiki, aga tuntuimad vaevalt. Kui Aavik on laialt teada-tuntud keeleteadlane, siis Veski on uuendusmeelsusega seostatud pigem keeleinimeste ringis. Revolutsioonilised olid nad oma keelevaadetest siiski mõlemad: Aavik lausa piirideta visionäär, Veski üliratsionaalne süsteemihitaja.

Juta Klettenberg, Viljandi Gümnaasiumi õpetaja: Õpik ja töövihik on sisult omavahel hästi seotud ja täiendavad seetõttu teineteist suurepäraselt. Õpetaja jaoks on õppematerjali kasutamine lihtne ja hulk tundub olevat paras ühe õppeaasta ehk kahe eesti keele kursuse jaoks kümnendas klassis.

Piisaval hulgal on keelelist harjutusmaterjali, keskendudes olulisele. Eriti kasulik on võimalus ühe harjutuse kaudu täita mitut õppeülesannet. „Johannese“ õpik ja töövihik on üllatustrohke, mitmekülgne, huvitav, nii mänguline kui asjalik läbikomponeeritud tervik. Olen kõigest vaimustuses, kaasa arvatud ka õppekomplekti nime valikust.

Õppekirjanduses ei saa revolutsioonilisus kindlasti olla eesmärk, küll aga on uuenduslikult „Johannese“ ühendatud kaks poolt: teoreetiline ja praktiline, laiemad keele(teadus)teadmisi ja igapäeva-õskusi-pädevusi taotlev kursus. Nii riiklikus õppekavas kui ka gümnaasiumi keele ja kirjanduse valdkonnaraamatus esitatud õppeprotsessi näidiskirjelduses on soovitud praktilise eesti keele tundides tugineda n-ö teoreetilise kursuse teemadele. Selle juhtnööri tegelik rakendamine ja lõiming on aga jäetud iga õpetaja enda hooleks ega ole tuge pakkunud ka senine õpivara.

Kursuste lõiming

„Johannes 1“ koondab ühete kaante vahel gümnaasiumi esimesse aastasse (10. klassi) kavandatud eesti keele kursused „Keel ja ühiskond“ ning „Praktiline eesti keel 1“. Valdkonnasisest lõimingut taotlevad kirjanduskursuste õppeprotsessi kirjeldustest valitud ilukirjandusteosed ja autorid, näiteks on analüüsitud Gustav Suitsu luulet ja toeka projektülesandena käsitletud Andrus Kivirähki „Rehepappi“. Kaudselt on keelega seotud mis tahes eluvaldkond ja sobivas kontekstis on vihjeid teistele ainetele, olgu selleks matemaatika või loodus. Tavalisest rohkem on tähelepanu pööratud muusikale ja sellega seonduvale.

Infovahetuse, s.o suhtluse kõrval on keelel väga oluline roll tunnetusvahendina. Mida rikkam on keel, seda rikkam tundub maailm. Aeg-ajalt on kostnud isegi kõrgesti haritud kaaskodanike jutust läbi arvamine, nagu oleks kooli eesti keele tundide põhitegevus treenida veatut vormimoodustust ja õigekirja (ÕSi järgi mõistagi).

Õppekava kursuste õpitulemuste ja ainesu kirjeldused kinnitavad siiski muud. Kooli keeleõpetuse eesmärk on arendada verbaalseid oskusi, mis lubavad ühiskonnas edukalt toime tulla, ja ühtlasi tähendab see orienteerumist tekstide virvarris.

Tekstipõhine keeleõpe

Helin Puksand, üks „Johannese“ autoritest, on oma doktoriväitekirjas uurinud teismeliste lugemisoskust ja -harjumusi. Üldlevinud on arvamus, et tänapäeva noored ei tunne enam sugugi lugemise vastu huvi ega loe kaugeltki nii palju kui nende vanemad. Tegelikult loevad küll ja loevad vägagi palju. Põlvkonnataguse ajaga võrreldes on ainult vorm teine. Tekstid pole enam tingimata kaante vahele köidetud teosed, mida saab riulisse panna, vaid on liikunud internetti ja e-kataloogidesse.

Mitmekestist ja kirevat tekstimaailma on püütud esitleda ka „Johannese“. Ehtsat õpikulist infoteksti, mis tuleb n-ö ära õppida, on nii napilt kui võimalik. Selle asemel harjutakse eri liiki sisukate tekstidega töötama, sobivat lugemisstrateegiat valima, eesmärki ja sõnumit adekvaatselt mõistma, loetava põhjal oma järeldusi tegema, analoogiat leidma jms. Niisugune metoodiline põhimõte on eesti keele õpetuses nüüdseks tugevasti kanda kinnitanud ja näiteks „Peegli“ sarja kasutajatele samm-sammult tuttavaks saanud.

Tekstivalik hõlmab laia galerii: selle ühte serva võiks paigutada mõne lihtsakoelise ma publitsistliku teksti, teise aga tõsisemat süvenemist nõudvad keeleteadusliku mõtte arengut peegeldavad käsitlused.

Et keeleteemadel kirjutatud artiklid on tavaliselt väga mahukad, siis on nendest autorite nõusolekul võetud asjakohaseid katkendeid. Näiteks leiab õpiku kaante vahelt tekste mõjukatelt keeleuurijatelt, nagu Helle Metslang, Reet Kasik, Krista Kerge, Mati Hint, Tiit Hennoste, Urmas Sutrop. Eelkõige on silmas peetud, et tekst oleks haarav – mõnelgi juhul poleemiline – kas siis stiili ja sõnastuse või probleempüstituse poolest. Kõikide kasutatud (varem avaldatud) tekstide juures on allikaviited. Need on esitatud, et juhatada huvilisi teema kohta juurde lugema ja pakkuda õpetajalegi infot selle kohta, kust soovi korral lisa otsida.

Komplekti struktuur ja rubriigid

Kõitvus ja kasutajasõbralikkus on esiplaanile seatud ka komplekti ülesehituses. „Johannese“ struktuur järgib üldjoontes 3. kooliastme

Ave Oja, Kose Gümnaasiumi õpetaja, Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi esindaja:

Ülesanded on väga mitmekülgsed, eeldavad nii suulisi kui kirjalikke vastuseid; nõuavad videote, filmide, pildide vaatamist; muusika, raadiosaadete jne kuulamist; mõistete tõlgendamise ja sõnastamise oskust; mõistmist, analüüsi, selgitamist jne. Õpiku ülesehitus on loogiline ja lihtne. Peatükid on lihtsasti loetavad ja hästi mõistetavad.

Kujundus, illustreerimine ning värvilahendused annavad aimu, et tulemas on suurepärase gümnaasiumi õppematerjal, ja tasuta ainult loota, et valmivad ka lubatud „Johannes 2“ ja „Johannes 3“.

eesti keele õpivarasari „Peegel“ põhimõteteid: teadmised ja oskused omandatakse tööülesannete kaudu ning tegevused seob tervikuks traditsioonilisemat laadi infoteksti, mis on sidususe teenistuses, vahel resümee-rib, vahel suunab järeldusi tegema. Õpitavat aitavad omandada kokkuvõtavad tabelid, millesse on muu hulgas koondatud juba põhikoolis käsitletud õigekeelsusteemasid, ja värvikad fotod. Erilise tähelepanu all on avalikus elus sagedased võõrsõnad – neile on pühendatud eraldi rubriik „Õpi ära“ – ja sõnavara tegeldakse järjekindlalt läbi kooliaasta.

Reili Argus, Tallinna Ülikooli humanitaarteaduste instituudi eesti keele professor:

Helin Puksandi ja Margit Rossi õpikusse on koondatud kaks kursust, üks neist on teoreetilisem ja teine praktilisem laadi. Sellist lahendust tuleb pidada igati õnnestunuks ja õpetajate jaoks praktiliseks. Kõik gümnaasiumi eesti keele ainekava vastavate kursuste teemad on õpikus kaetud. Eriti sümpaatne on see, et õpik ei alahinda õppijat ning pakub talle igakülgset harivat ja huvitavat lugemismaterjali, vältides seejuures liiga keerukaid tekste. Tekstid on mitmekülgset ja tänapäevased nii oma teemadelt kui ka suhtumistelt. Eraldi esiletõusvat vajab kogu õpikut läviv selge väärtuskasvatus. Olulistest ühiskonnaelu probleemidest ja väärtustest räägitakse pea igas õpiku osas ning seda ilma moraliseerimiseta.

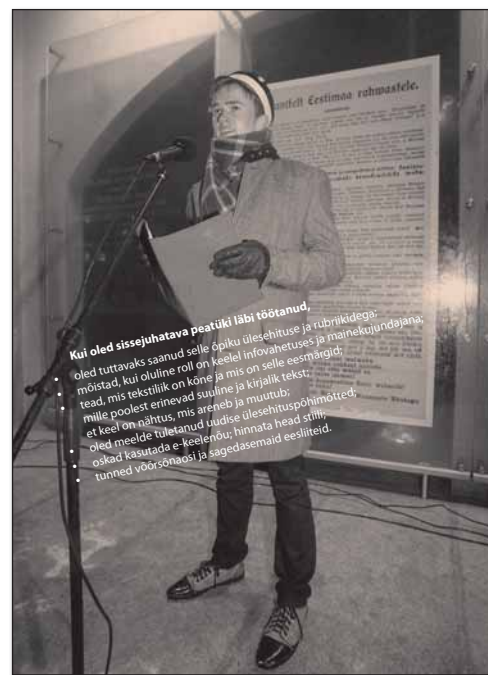
Õppekomplekt on range struktuuriga ja selgesti liigendatud. Napimale sissejuhatavale peatükile järgneb viis suurt, mis on omakorda jagatud viieks alapeatükiks. Suurepeatükki alustaval vahetitiilil on lühidalt sõnastatud õpieesmärgid. Tsükli lõpetab rubriik „Mõttejärg“, mis keskendub mõnele aktuaalsele ühiskonna sõlmküsimusele ning milles on rakendatud eri tekstiarendustüüpe ja ülesehitusvõtteid, pakkudes eeskujuga tekstiloomeks. Samal teemal ja sama teksti järgi on kirjutatud luuletuse Contra.

Ühtlaselt üle kooliaasta on jagatud kuus toekamat ülesannet. Need nõuavad erisuguste tekstide vastuvõtu- ja loomisoskust ning arendavad suulist ja kirjalikku suhtlust, sh meeskonnatööd. Nagu muud rubriigid on needki silmatorkavalt tähistatud ja vormistatud eraldi lehekülgedele. Töö kulgu ja etappe on täpselt kirjeldatud ning iga niisuguse projekti tulemust saab õpetaja individuaalselt hinnata.

Õpikuga käib käsikäes mahukas töövihik. Et õpirotsessis oleks lihtne liikuda, on kõik töövihiku ülesanded õpikus viidatud. Peale selle on töövihikus eraldi harjutusrubriik „Keeleviit“ (autorid Annika Viht ja Viivi Maanso), millest saab ülesandeid valida vajadust mööda. Töö on kavandatud, arvestades 70 õppetundi, kuid materjali peaks jätkuma ka valikuks. Näidistõekava on esitatud kirjastuse kodulehel õpiku tutvustuse juures.

Johannes on nimestatistika põhjal mehenimi, mis on viimasel ajal jõudsalt populaarsust kogumas. Samuti on nimel rohkesti teisendeid, nii omamaised kui ka rahvusvahelisi: Juhan, Jaan, Hans, John, Jean, Jens jne. Loodetavasti kogub hulganisti sõpru ka Koolibri „Johannes“, mille teine osa on juba teoksil ja kolmaski plaanis.

MARGIT ROSS,
sarja eestvedaja

Koolibri Uudiseid annab välja AS Koolibri. Leht ilmub neli korda aastas.

Projektijuht Katrin Kliimask / Toimetaja Kadri Rahusaar / Kujundaja Tiit Tõnurist / Küljendaja Lauri Haljamaa
www.koolibri.ee / Hiiu 38, Tallinn / Telefon 651 5300 / koolibri@koolibri.ee